

**ROBERT SHUMANNING FORTEPIANO ASARLARIDA MUSIQIY
TAFAKKUR VA IFODA VOSITALARI****Shokirova Dilbar***O`zbekiston davlat konservatoriyasi**2-kurs magistranti**Ilmiy rahbar Dosent v.b.***Kabduraxmanova L.B.**

Annotatsiya: Mazkur maqolada nemis romantik kompozitori Robert Shumanning fortepiano asarlarida musiqiy tafakkurning o'ziga xos xususiyatlari va ifoda vositalarining badiiy ahamiyati tahlil qilinadi. Shumanning fortepiano ijodi romantik estetika tamoyillari asosida shakllanib, unda shaxsiy kechinmalar, ichki dunyo, ruhiy ziddiyatlar va poetik obrazlar markaziy o'rin tutadi. Asosiy e'tibor kompozitorning musiqiy tafakkur uslubi, garmonik, melodik, ritmik va fakturaviy yechimlarining tahliliga qaratilgan.

Аннотация: В данной статье рассматриваются особенности музыкального мышления и выразительные средства в фортепианных произведениях немецкого композитора XIX века Роберта Шумана. Фортепианное творчество Р.Шумана сформировалось на основе принципов романтической эстетики, в центре которой находятся личные переживания, внутренний мир, психологические противоречия и поэтические образы. Основное внимание уделяется анализу стиля музыкального мышления композитора, а также гармоническим, мелодическим, ритмическим и фактурным средствам выразительности.

Abstract: This article analyzes the characteristics of musical thinking and expressive means in the piano works of the German Romantic composer Robert Schumann. Schumann's piano music developed within the framework of Romantic aesthetics, focusing on personal emotions, the inner world, psychological conflicts, and poetic imagery. The study emphasizes the composer's style of musical thinking

and the role of harmonic, melodic, rhythmic, and textural techniques as expressive tools.

Kalit soʻzlar: Robert Shuman, romantik musiqa, fortepiano ijodi, musiqiy tafakkur, ifoda vositalari, lirika, garmoniya, melodika, ritm.

Ключевые слова: Роберт Шуман, романтическая музыка, фортепианное творчество, музыкальное мышление, средства выразительности, лирика, гармония, мелодика, ритм.

Keywords: Robert Schumann, Romantic music, piano works, musical thinking, expressive means, lyricism, harmony, melody, rhythm.

XIX asr Yevropa musiqiy madaniyati romantizm davri bilan chambarchas bogʻliq boʻlib, bu davr musiqasida inson ruhiyati, shaxsiy kechinmalar va hissiy holatlar asosiy mavzuga aylandi. Nemis kompozitori Robert Shuman (1810–1856) ushbu davrning eng yorqin vakillaridan biri boʻlib, uning fortepiano asarlari romantik tafakkurning eng yuksak namunalarini ifodalaydi.

Shuman uchun fortepiano nafaqat musiqa asbobi, balki ichki dunyo va his-tuygʻularni ifoda etuvchi “soʻzsiz nutq” vositasi edi. U oʻz asarlarida musiqiy tafakkurni poetik gʻoyalar, obrazlar va falsafiy qarashlar bilan uygʻunlashtirgan. Shuning uchun ham uning fortepiano asarlari inson ruhiyatining turli qirralarini chuqur ifoda etadi.

Shumanning musiqiy tafakkuri va uslubi

Shumanning fortepiano ijodi romantik tafakkurning oʻziga xos shakli sifatida baholanadi. Uning musiqasida subyektivlik, lirizm, hissiy tahlil va psixologik chuqurlik ustunlik qiladi. Kompozitor oʻz asarlarida inson ichki olamini tasvirlash uchun kontrastli obrazlardan, hissiy qarama-qarshiliklardan foydalanadi. Masalan, “Davidsbündlertänze” (op.6) asarida u ikki ramziy qahramon — Florestan (ehtirosli, joʻshqin) va Eusebius (tinch, orzuvchan) obrazlari orqali oʻz ichki olamidagi ikki tomonlama holatni ifodalaydi. Bu musiqiy tafakkurda ichki dialog, ruhiy ziddiyat va oʻz-oʻzini tahlil qilish gʻoyalari mujassamdir.

Ifoda vositalari tizimi

Robert Shumanning fortepiano asarlarida ifoda vositalari badiiy fikrni shakllantirishda hal qiluvchi ahamiyatga ega. U o'z musiqasida quyidagi vositalardan samarali foydalanadi:

a) Garmoniya. Shuman garmonik tilni kengaytirgan, noodatiy akkord aloqalari, modulyatsiyalar va dissonanslar orqali hissiy taranglik yaratgan. “Fantastik qismlar” (op.12)da garmonik o'zgarishlar asar ichidagi ruhiy kayfiyatlarning dinamikasini belgilaydi.

b) Melodika. Shumanning kuy chizig'I inson nutqiga yaqin, intonatsion jihatdan tabiiy va hissiy boydir. Uning melodiylari gohida so'zsiz she'rni eslatadi. “Bolalik manzaralari” (op.15)da melodiylar samimiylik va beg'uborlik tuyg'ularini uyg'otadi.

c) Ritm. Ritmik struktura Shumanda faqat o'lchov emas, balki ruhiy holatni ifodalovchi vositadir. U sinkopa, aksent va o'zgaruvchan o'lchovlardan foydalanib, asar dramaturgiyasini kuchaytiradi.

d) Faktura. Shuman faktura vositasida obrazlarni hajmli qiladi. U polifonik chiziqlar, akkordik to'qimalar, oktava o'yinlari orqali musiqiy tasvirni boyitadi. “Karnaval” (op.9) da turli fakturalar obrazlar xilma-xilligini ifodalaydi.

e) Dinamika va agogika. Dinamik kontrastlar — Shumanning asosiy ifoda vositalaridan biri. U tez-tez pianissimo'dan (pp) fortissimo'gacha (ff) bo'lgan keskin o'tishlar bilan his-tuyg'ularning kuchayishini ko'rsatadi. Shu bilan birga, tempdagi o'zgarishlar (agogika) ham ruhiy holatning tabiiy rivojlanishini aks ettiradi.

Fortepiano asarlarining badiiy mazmuni

Shumanning fortepiano merosi badiiy va falsafiy jihatdan boy. Uning miniaturalari — “Arabesk” (op.18), “Papillons” (op.2), “Karnaval” (op.9) — go'yo musiqiy hikoyalar bo'lib, unda hayot, muhabbat, orzular va inson qalbi haqida mushohada yuritiladi.

Shuman musiqasida adabiy obrazlilik muhim o'rin tutadi: u musiqani she'riyat, falsafa va teatr bilan uyg'unlashtiradi. Shu bois, fortepiano asarlari “romantik musiqiy novella” sifatida baholanadi.

Xulosa

Robert Shuman fortepiano san'atini yangi bosqichga olib chiqqan kompozitordir. Uning musiqiy tafakkuri romantik estetikaga asoslanib, inson ichki dunyosini musiqiy til orqali chuqur ochib bergan. Shuman fortepiano orqali shaxsning hissiy holati, orzulari, ziddiyatlari va ruhiy tajribasini badiiy shaklga keltiradi.

Shumanning ifoda vositalari — garmoniya, melodika, ritm, faktura va dinamika — musiqiy tafakkurning badiiy mazmunini mustahkamlaydi. Shu tariqa Shuman fortepiano musiqasida shaxsiy kechinmalarni umuminsonga xos ruhiy tajriba darajasiga ko'targan buyuk san'atkor sifatida namoyon bo'ladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Davydova, E. Robert Shuman va romantik fortepiano miniaturasi. – Moskva: Muzyka, 1982.
2. Samson, J. The Cambridge Companion to Schumann. – Cambridge University Press, 2007.
3. Kinderman, W. Romantic Piano Music: Expression and Structure. – Oxford University Press, 2010.
4. Shuman, R. Izbrannye stat'i i pis'ma. – Moskva: Muzyka, 1985.
5. Taruskin, R. Oxford History of Western Music. – Oxford University Press, 2009.
6. Xofmann, E.T.A. Romantik san'at nazariyasi. – Berlin, 1814.